

Rendkívüli történelemóra a ciszterci szerzetessel

Krisztus atlétája

A 75 éves, Dallasban élő **Marton Bernát** ciszterci szerzetes 1956-ban, 15 évesen indult el Magyarországról egyedül. Kalandos meneküléséről és az időskori maratonfutás szenvedélyéről is mesél a Heti Válasznak.

ÖRY KRISZTINA [reflektor@hetivalasz.hu]

– Egy évvel ezelőtt, 74 évesen lefutotta a maratont, melyről a magyar sajtó is hírt adott. Amerikából hozta a sportos életmódot?

– Négy évtizedes tanítói pályám alatt tekintélyt parancsoló pocakot növesztettem. Amikor leköszöntem iskolaigazgatói tisztségemről, gondoltam, tenni kellene valamit ellene. Ekkor kezdtem futni, 55 évesen. Addig nem sportoltam, gyerekként idehaza fociztam. Dallas gimnáziumunknak szép futópályája van, gondoltam, megpróbálok kocogni. Először ötven méter, majd száz, kétszáz, aztán eljutottam az ezer méterig. Amikor már le tudtam futni öt kilométert, elkezdtem versenyekre járni. Az öt kilométerből tíz lett, majd jött a félmaraton. Két év után pedig sikerült lefutnom a maratont. Ettől kezdve minden évben legalább egyszer teljesítettem a távot, harminc versenyen vettem részt, és elkezdtem a diákokat is beszervezni.

– Szemmel láthatóan nemcsak a közös futásban, de az ezzel járó médiaismertségben is örömet lel.

– Csak azt teszem, amit *Don Bosco*. Egy szerzetesnek nem kell mindig csukott szemmel az égre merednie. Hogy lehet megszólítani a fiatalokat? Ha megnyerjük őket a futásra, a közös élmény után egész más velük komolyabb, lelki dolgokról is beszélgetni. Látni kellett volna, ahogy tavaly a budai Szent Imre Gimnázium diákjai futottak velem a Margitszigeten. Az egyik a kesztyűmet vitte, a másik a vizespalackomat.

– Pár éve engedélyt kapott a rendtől, hogy hazatérhessen, és alma materé-

ben, a Szent Imre Gimnáziumban tanít-hasson, ahol elkezdte tanulmányait a negyvenes évek végén.

– Tavaly is, idén is itt töltök pár hónapot, angolt, franciát és latint tanítok. Az idei évben, az 56-os forradalom hatvanadik évfordulóján személyes élményeimről is mesélek a diákoknak rendkívüli történelemórákon.

– Húsz éve tervezi, hogy kiadja 1956-os menekülése történetét; a kötet decemberben angolul és magyarul is megjelenik. Hogyan idézi fel az akkori október 23-át?

– A forradalom évében az akkor még a Mikszáth téren lévő piarista gimnázium második osztályába jártam. Aznap fizika volt az utolsó óránk, osztálytermünk-ből a Magyar Rádió udvarára lehetett látni. Döbbenet vettük észre, ahogy az egyetemisták gyülekeznek az épület előtt. Láttuk a mozgolódást, ahogy a kirendelt katonák és ávósok közbelépnek, és a mentőautókat, melyekben, mint később megtudtuk, az ávósokat szállították a fegyvereikkel együtt. Hazaindul-tam, még nem tudtam, mi készülődik. Otthon hiába vártuk a bátyámat, nem érkezett meg a szokásos időben. Amikor éjfélkor megjött, annyit mondott:

nagy baj van, Pesten kitört a forradalom. Budafokon laktunk, a dombról rá lehetett látni Budapestre, akkor már hallottuk a fegyvermorajt. Másnap be akartam menni az iskolába, s mivel a villamosok nem jártak, gyalog mentem. A Mór-czig Zsigmond körténnél már folytak a harcok, a Szabadság hídon letakart szovjet csapat szállítók haladtak, vértócsák, fegyverropogás mindenhol. Gondoltam, fele sem tréfa, megijedtem és visszafordultam. A Hengermalom utcánál jöttek a tankok, ekkor már mindenki megmozdult: az ipari vágányról üres vagonokat

„A Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok nem voltak hajlandók a népre löni, jött az erősítés.”

toltunk be az útra, azzal állítottuk meg a T34-eseket, majd a macskakövekből rögtönzött barikáddal sikerült beszorítani őket. Elöttem van a kép, ahogy csákányokkal veri a nép a tankokat.

– Nem félt?

– Amikor egy oroszul tudó fiatalember felmászott a tankra és bekopogtatott, a kinyíló ablakban megjelent egy pasas, kezében pisztollyal, miközben a tank ágyúja épp felém célzott; na, akkor inamba szállt a bátorság. Mondtam, nekem ebből elég. Egy barátom Budafokról aznap ugyanígy bement a városba, a fejét eltalálta egy repesz, holtan hozták haza.

Fotó: Szabó Balázs

– Mit érzéltek a forradalmi hírek-ből?

– Az első napokban a rádióban csak klasszikus zenét adtak, később folyamatosan érkeztek a hírek. Az eufória leírhatatlan volt. Megjelentek a rég betiltott újságok, mindenki azokat olvasta, a rádiót hallgatta. Jött a hír, hogy a szovjet csapatok vonulnak ki, láttuk, ahogy mennek kelet felé, meg a dunai gőz-sőkön délnek. November 4-én azonban dübörgésre ébredtünk. Több ezer tank, bombázók, vadászgépek. Emlékszem, álltunk sorba a kenyérért, fölöttünk köröztek a MIG-ek. A közelünkben lévő balatoni műúton, ahol jöttek fölfelé a tankok, néztük, ahogy a kocsikenőccsel bekent úton a budaörsi kanyarnál csúsznak, borulnak le ezek az óriások.

– Naplójában a mongol katonákról is ír.

– Miután a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok nem voltak hajlandók a népre löni, jött az erősítés. Az újonnan ránk eresztett alakulatok majdnem mind mongolok voltak, akik azt sem tudták, hol vannak. Emlékszem az arcukra, a húzott szemükre. A Dunára mutatóva mondogatták, hogy Suez? Azt hitték, az egyiptomi Nasszernek jöttek segíteni. Hatalmas erővel rohanták le az országot, és órák alatt leverték a forradalmat.

– Mikor határozta el, hogy elhagyja az országot?

– Miután családunk osztályidegennek számított – apám rendőrtiszt volt a Horthy-rendszer alatt, nagybátyám nyomozó, bátyám illegálisan Amerikába távozott katolikus pap –, nem számíthattunk semmi jóra a forradalom leverése után. A másik fivérem el is döntötte, hogy családjával elhagyja az országot. Már meg is volt szervezve minden, egy ismerős házaspárral indultak volna útnak, de két éves ikrei kanyarósak lettek. Ekkor mondta anyám: akkor menjek én helyettük. Sose mertem feltenni neki a kérdést, hogy tudta fiatal fiát elengedni egyedül.

– Könyvében a gondviselést látja a sorozatos véletlenben, mely a menekülését végigkíséri.

– Kezdődött azzal, hogy nem ismerem a házaspárt, akikkel a szökés el volt tervezve. Annyi eligazítást kaptam csu- »

NAPLÓRÉSZLET

(1956. november 20., Budapest)

„Háromnegyed kilenckor indul a vonat Székesfehérvár felé. A jegy 16 Ft. ¾ 12-kor Fehérváron vagyunk. Ismerőssel találkoztam. Indulunk Szombathely felé 12 óra 16 perckor. Nagyon kedves kalauzunk van. A vonat utasainak a fele igyekszik a határ felé. ½ 8-kor este megérkezünk Szombathelyre. Mellékapun keresztül igyekszünk elhagyni a várost. A főkapunál igazoltatás. Sok embert lekapcsolnak. A határ innen 26 km-re van. Elindulunk. A város szélénél találkozunk két cigánylánnyal. Ezek vezetnek tovább. Beérünk egy faluba. Megadják az útirányt. Sajnos ez rossz út volt. Azonban Isten megsegített. Utánunk szaladt két falusi legény, és megmondták, hogy erre motoros és autós oroszok járnak. Megmutatták az utat. Elindultunk. Két-három perc múlva csakugyan jöttek. Szerencse. Erőltetett menetben mentünk. Elértük Nári községet. Betértünk egy családhoz. Nagyon szívélyesen fogadtak. Megvacsoráztunk, pontos útbaigazítást kaptunk. Szántóföldön, erdőn keresztül valóban elérjük a határt. Éjjel ½ 1, gyönyörű holdvilágos éjszaka. Sehol senki. Határőr nem mutatkozik. Lassan megyünk. Itt volt tavaly az aknazár. Átme gyünk a senki földjén. Meglátjuk az osztrák zászlót. Isten veled, Magyarország! Megsimogatjuk a szabad ország lobogóját. Indulunk tovább. Találunk egy útépítő autót. Bent fűtve van, oldalára írva: Isten hozott magyarok!”

» pán, hogy november 20-án reggel 7-re menjek a templomtérre, a trafóállomásnál várnak. Egymagam indultam el, iratok, pénz, útlevel és váltás ruha nélkül. Előtte meggyóntam, megáldoztam, és kiálltam a megadott helyre. Megjelent egy házaspár, hozzájuk szegődtem, nekivágtunk az útnak, és 24 óra alatt át is jutottunk a határon. Csak nyolc évvel később tudtam meg, hogy nem azok voltak, akikkel mennem kellett volna – azok az utolsó pillanatban meggondolták magukat, amikor hallották, hogy az oroszok körbezárták a várost. Másnap a bátyám összetalálkozott a férfival, és elképedve kérdezte: hol az öcsém? Nem ismerjük az öcsédet, hangzott a válasz.

– **A többi magyarhoz hasonlóan egy ausztriai menekülttáborba került. Onnan merre vezetett az útja?**

– A Nemzetközi Vöröskereszt gondozásában lévő lágerbe kerültem Grazba.

A gyűjtőtáborban pajtában, szalmán aludtunk egymás hegyén-hátán; mihamarabb ki akartam kerülni onnan. Ekkor jött a hír, hogy indul egy vonat Nyugat-Németországba, majd egy másik Svájcba. Ott egy genfi ügyvéd fogadott be. A sors iróniája: később kiderült, az ő édesapja meg a cári Oroszországból menekülő bizonyos *Vlagyimir Iljics Lenin*t szállásolta el 1917-ben. Egy svájci kommunista és a fia, aki 40 évvel később egy kommunizmus elől menekülő fiatalembert fogad be – a XX. század minden ellentmondásossága ott feszül ebben. Az ügyvéd beíratott egy *Kálmán János* által alapított középiskolába, a nyarat pedig asztmás fiataloknak fenntartott táborban töltöttem, és ott vártam egészen addig, amíg meg nem kaptam a bevándorlási vízumot Amerikába.

– **Ha minden igaz, ez épp 1957 szilveszterére esett.**

– Az amerikai kongresszus először hatvanezer menekült beengedéséről döntött, ebből kimaradtam, de a később megszavazott újabb három-négyezerbe már bekerültem. 1957. december 30-án ültem fel a repülőre, és 13 hónappal az elindulásom után megérkeztem Amerikába. A szilvesztert már a bátyámmal együtt töltöttük New Yorkban, onnan pedig Dallasba repültünk.

– **Mikor fogalmazódott meg, hogy testvére után ön is szerzetesnek áll?**

– A dallasi jezsuita gimnáziumban érettségiztem, majd az ottani katolikus egyetem biológia szakán tanultam. Akkor még nem foglalkoztam a papság gondolatával, de azt mindig is tudtam, hogy tanítani szeretnék. Az egyetemi tanáraink között több magyar ciszterci volt, ezek a magasan képzett magyar szerzetesek nagy hatással voltak rám. Akkor már kezdett motoszkálni bennem, hogy talán nekem is ez az utam. Kértem a felvételemet, majd egy év noviciátus befejeztével filozófia sza-

kon folytattam az egyetemet. Öt évig Rómában tanultam teológiát, aztán Dallasba visszatérve az újonnan alapított ciszterci gimnáziumban kezdtem tanítani, és ott szolgálok azóta is.

– **Mit gondol arról, amikor a napjainkban Európát elárasztó menekülthullámot az '56-os magyar exodusához hasonlítják?**

– Felbőszít, amikor a kettőt összemossák. Az Európába beözönlő migránsoknak csupán 2-3 százaléka menekült, a többi bevándorló. Ezek a tömegek meg akarják szállni a földrészt, le akarják rombolni Európa kereszténységét; kicsit olyanok, mint a XVI. századi hódítók. Elnézést az indulatért, de én menekült voltam, ők nem azok. Nincs szándékukban se integrálódni, se tanulni, se alkalmazkodni. Kalifátust akarnak alapítani Franciaországban, Angliában, Svédországban. Az is felháborít, ahogy a nemzetközi sajtó ferdíti e téren, különösen Magyarországról, és ahogy a felvételeket manipulálják. Amerikát is

körbejárta az a bicskei kép, amikor egy férfi lerántja a sínre feleségét és gyermekét, mintha a rendőrök bántalmaznák őket.

– **Jövőre lesz az aranymiséje, melyet újra itthon, a Villányi úti Szent Imre-templomban fog celebrálni. Egyre jobban hazahúz a szíve?**

– Már korábban is szerettem volna Magyarországon szolgálni, de a dallasi közösségben szükség volt a munkámra. Az engedelmesség parancsa olykor nehéz teher, de ahogy *Szent Benedek* ezt szépen írja: az előljáró szava Isten szava. Meglett koromra most lehetőségem nyílt visszaadni valamit a hazámnak. Meglátogatom a rendünk által fenntartott összes iskolát – Budapesten, Székesfehérváron, Egerben és Pécsen –, és ciszterci jelenlétemmel mindenhol kinyilvánítom a magam derűlátó életfelfogását. Talán néhány fiatalembert megszólal a hang: de jó lenne, ha én is hasonló módon tudnám Istent és népemmel szolgálni.

HIRDETÉS

A ZALAI HÍRLAP BEMUTATJA

2016. NOVEMBER 18. 19.00
ZALAEGRSZEG, VÁROSI SPORTCSARNOK

Jegyek 4500 Ft-os áron kaphatóak ügyfélszolgálati irodánkban:
Zalaegerszeg, Kossuth u. 45-49., tel.: 92/312-580
Zalaszentgrót, Eötvös u. 2/A, tel.: 83/362-373
Nagykanizsa, Ady E. u. 12., tel.: 93/310-226
Keszthely, Pláza, Rákóczi tér 20., tel.: 83/312-360
Lenti, Takaréknál 9. (Sugár út), tel.: 92/351-804

Zala megye kártyával rendelkező előfizetőink kedvezményes áron, **3500 Ft-ért** vásárolhatják meg a jegyeiket.

Ajánlatunk a megjelenéstől a készlet erejéig érvényes!